

Literatura k studiu

WOKOUN, R. Základy regionální geografie. Brno: UJEP, 1984. 36 s.

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNL, K. Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Praha: ČSAV, 1987.

MEČIAR, J. Obecná regionální geografie I. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 140 s. ISBN 80-210-4011-4.

BAŠOVSKÝ, O., LAUKO, V.: Úvod do regionálnej geografie. *Bratislava: SPN 1989, 119 s.*

DEMEK, J.: Teorie regionální geografie. *Acta UC, Geographica, XV. Praha: 1980, s. 43–52.*

HAMPL, M.: Příspěvek k teorii regionu. *Sborník Čs. společnosti zeměpisné, 71. Praha: 1966, s. 97–114.*

MOSCHELESOVÁ, J. Úvod do regionálního zeměpisu. Praha: SNU, 1951. 21 s.

Základy geografické disciplíny

3 základní dělení geografie:

1. fyzická geografie (geomorfologie, klimatologie, hydrologie, biogeografie, pedogeografie, krajinná ekologie)
2. humánní (socioekonomická) geografie – geo obyvatelstva a sídel, geografie průmyslu, zemědělství, dopravy (služeb, cestovního ruchu a rekreace)
3. regionální geografie a regionální rozvoj

Někdy se zvlášť vyčleňuje:

4. kartografie, geoinformatika, GIS, DPZ

Definice RG

„Komplexní disciplína zabývající se uspořádáním věcí a vztahů v prostoru.“ (Dicken, 2004)

„Zkoumá vzájemné vztahy mezi přírodním prostředím a lidskou společností v konkrétních územích – oblastech neboli regionech. Objektem zkoumání regionální

geografie jsou nezaměnitelné celky krajinné sféry vymezené postupem nazývaném regionalizace.“ (Bičík a Brinke, 1987)

„Zabývá se způsobem, jakým unikátní kombinace environmentálních a humánních faktorů vytvářejí území s charakteristickou krajinou a kulturními atributy.“ (Knox a Marston, 2001)

„Zkoumá regionální systémy, tj. vztahy mezi přírodním prostředím a společností v daném regionu. V regionech pak sleduje prostorové uspořádání (strukturu) a vzájemné vazby složek přírodní a sociální sféry.“ (Anděl, 1996)

1. DEFINICE OBJEKTU REGIONÁLNÍ („ÚZEMNÍ“) GEOGRAFIE

REGIONEM je vždy nějaká existující ÚZEMNÍ ČÁST GEOGRAFICKÉ SFÉRY, **ovlivňující územní diferenciaci a integraci jiných objektů bezprostředně i svou vlastní prostorovou diferenciací.**

Je subjektivně VYMEZENÁ souborem konečného počtu objektivně existujících částí, vlastností či vazeb myšlenkově vybraných dle určitého hlediska z geografického územního objektu.

Regionální geografie **vymezuje regiony** proto, **aby nám** jako vědecky zjednodušující objekty **umožnily efektivnější** (i když vždy jen neúplné) **poznávání území** a i celé geografické sféry **a tím i racionálnější zacházení s nimi v praxi.**

Objektem regionální geografie jsou nejen všechny regiony jako vymezené územní geografické objekty, ale i **všechny konkrétní územní geografické objekty.**

Krajina je přirozená územní část geografické sféry, se kterou se prostě setkáváme během našeho života tak, jak je, zatímco **region je námi myšlenkově vymezená** (vyčleněná, vyabstrahovaná) **územní část geografické sféry.**

Územní („regionální“) geografie se tak vyvinula jako věda, snažící se **především pomocí vyčleněných (= vyabstrahovaných) regionů přiblížit** nejen ke **konkrétním územně geografickým objektům**, ale i k **obecným zákonům územní diferenciaci geografické sféry a jejích dílčích subsfér.**

Nejmenší jednotkou územně geografického zkoumání je vždy taková část územně geografického objektu, jejíž vlastnosti sice ještě ovlivňují územní diferenciaci a integraci ostatních objektů.

Regionálními prvky jsou objektivně existující geografické částice, subjektivně vybrané z konkrétních geografických územních objektů do vyčleněných regionů.

2. VYBRANÁ PROBLEMATIKA REGIONU

Z velmi složitého konkrétního geografického územního objektu mohou různí lidé zřejmě vyabstrahovat odlišné regiony, nejen když k tomu budou přistupovat z různých hledisek, ale dokonce i když k tomu budou přistupovat ze stejného hlediska.

To však neznamená, že takto subjektivně vymezené regiony objektivně neexistují – vždyť jsme do nich z daného konkrétního geografického objektu vybrali jeho objektivně existující části, vlastnosti či vazby.

Přitom můžeme každému **regionu** v případě potřeby vymežit **i přesné hranice** právě díky tomu, že jsme do něj vybrali jen konečný počet složek, prvků a vazeb – a to i v případě že jsme ho vyčlenili z konkrétního geografického územního objektu, jehož konkrétní hranice jsou zcela nevýrazné (což je většina případů).

Samozřejmě, že jestliže různí lidé **ze stejného konkrétního geografického objektu** vyabstrahují **různé regiony**, vede to i k tomu, že jim vymezují **různé hranice**.

Řekněme, že chceme vymezovat nějaký region jen dle výskytu kukuřice. Někdo si stanoví, že musí jít o území pokryté kukuřicí na 100 %, jiný 75 %, jiný třeba 50 % a zas jiný třeba jen 10 %. Každý pak samozřejmě vymezí kukuřičný region se zcela odlišnými hranicemi. Existuje pak konkrétní "kukuřičný" geografický územní objekt a různé "kukuřičné" regiony které jsme z něj takto vymezili? Ovšemže ano – vždyť pokud jsme postupovali seriózně, jejich prostorové vymezení respektuje nějakou objektivní skutečnost. (Hranice stoprocentního výskytu kukuřice je stejně reálná, jako hranice výskytu desetiprocentního.) (Bylo by naopak chybou kvůli 100 % kukuřičnému regionu potlačovat existenci 10 % – protože hospodářská praxe může potřebovat jednou to, jindy ono a jindy zas úplně jiné kritérium.).

Zvolme ještě názornější příklad. Máme vymezit hranice nějakého ostrova. Každý ho může vymezit jinak – jeden zvolí čáru odlivu, druhý čáru přílivu, třetí se rozhodne pro středovou linii. Nedohodnou se, takže je spěchá usmířit další s úplně jiným tvrzením, že ostrov sahá až na konec kontinentálního šelfu (tj. až tam, kde je dno moře hlouběji než 200 metrů). Znamená to snad že ani ostrov sám ani jeho čára přílivu, odlivu či okraj šelfu jako jeho různé hranice neexistují? Právě naopak.

Každý konkrétní geografický objekt reálně existuje a pokud z něj vyčleňujeme nějaký region, **tak vymezováním tohoto regionu tento region nevytváříme, ale pouze ho subjektivně vybíráme z nekonečného množství v reálně existujících regionů**.

Subjektivní volba kritérií pro vymezování (tj. výběr) regionů by se měla vždy snažit respektovat konkrétní potřeby vědy a praxe. Ani u jednokritériálních regionů nám tedy nemusí jít vždy o výběr těch nejvýraznějších a tedy vnitřně nejvyhraněnějších (např. s jednoznačnou převahou kukuřice na určitém území), ale i

o výběr regionů méně vyhraněných – třeba i jen jakéhokoliv výskytu daného jevu.

Subjektivita výběru regionů není negativem, ale je naopak velkou praktickou výhodou.

3. VZTAH POJMŮ KRAJINA A REGION

Konkrétní geografické územní objekty se liší různou funkční provázaností svých prvků. Ty konkrétní geografické územní objekty, které jsou vytvářeny komplexní funkční provázaností všech svých prvků, jsme pak označili jako **krajiny**.

A tady nastává problém.

Každý totiž automaticky očekává, že objekt, který z krajiny vyabstrahujeme, bude taky vždy krajinným regionem.

To však není pravda – **z krajiny totiž můžeme vyabstrahovat čtyři různé typy regionů:**

a) Z krajiny mohou vyabstrahovat jen prvky určitého druhu, a pak dostávají jen "homogenní" region. Pokud do něj vyčleníme i vazby tohoto druhu – pak je to jen "funkční homogenní" region.

b) Z krajiny mohou vyabstrahovat jen prvky několika vybraných druhů, a pak dostávají jen "heterogenní" region. Pokud do něj vyabstrahujeme i vazby těchto vybraných druhů – pak je to jen "funkční heterogenní" region.

c) Z krajiny mohou vyabstrahovat celý komplex vybraných prvků – bez jejich funkční provázanosti to ale stále je jen "komplexní" region. Když do něj vyabstrahují i vazby určitého druhu (zajímá mne třeba jen vztah průmyslu k celému komplexu ostatních prvků), dostanu zas jen "funkční komplexní" region.

d) Pouze v případě, že jsme z krajiny vyabstrahovali prvky a vazby s cílem zachytit jedinečný komplexní krajinný proces, jímž jsou krajinné prvky sjednocovány, můžeme tvrdit, že jde o krajinný region, který patří mezi „funkční“ regiony vždy. (Samozřejmě, že z jedné krajiny lze různým přístupem vyabstrahovat i různé krajinné regiony.)

Každé krajině může odpovídat množství regionů, ale ne každému regionu může odpovídat nějaká krajina. Hranice nějakého regionu může procházet třeba i skrze některé krajiny, takže jeden takovýto region může například zahrnovat jen vzájemně přiléhající části několika sousedních krajin. (Tak můžeme dostat např. region politický, ekonomický ap.).

Základní rozdíl mezi krajinou a regionem tkví v tom, že **KRAJINA je přirozená** (ne přírodní!) **územní část geografické sféry**, se kterou se prostě setkáváme během našeho života tak, jak je, zatímco **REGION je námi myšlenkově vymezená** (vyčleněná, vyabstrahovaná) **územní část geografické sféry**.